

Slovenské archívnictvo a Spoločnosť slovenských archivárov

Mária Grófová

FiF Masarykovej univerzity v Brne
29. november 2016

Územie Slovenska pred prijatím vládneho nariadenia o archívnictve v roku 1954

- najviac zachovaných starých archívov – územie Slovenska sa po okupácii Uhorského kráľovstva stalo na takmer 250 rokov sídlom centrálnych úradov a hlavným mestom, v ktorom prebiehali korunovácie uhorských kráľov
- 2. polovica 18. storočia – presťahovanie centrálnych úradov do Budína, ich fondy sa začali formovať v Bratislave
- 1. polovica 19. storočia – najvýznamnejšie cirkevné archívy sídlili v Bratislave, Trnave, Hronskom Sv. Beňadiku a Jasove
- archívy miest
- rodové archívy

- 15. storočie – počiatky snáh evidovať zachované písomnosti
hodnoverné miesta
- 16. – 17. storočie – *mestá* si vypracovávajú menné registre k úradným knihám
- 18. – 1. polovica 19. storočia – systematické vypracovávanie elenchov

- 1918 – ústredný archív pre Slovensko ani nejestvoval, pri SNM v Turčianskom Sv. Martine archív zbierkovo celoslovenského charakteru
- systém župných archívov, archívy hodnoverných miest, archívy lesných riaditeľstiev, asi 12 väčších mestských archívov, omnoho viac malých mestských archívov, cirkevné archívy katolícke i evanjelické (seniorátne), veľké množstvo súkromných – patrimoniálnych – archívov

- **12. máj 1919** – výnosom MŠ v Prahe zriadená funkcia štátneho inšpektora archívov a knižníc na Slovensku
- **11. október 1919** – rozšírenie jeho kompetencie aj na súkromné archívy
- **Václav Chaloupecký** – archívy, **Jan Emler** – Univerzitná knižnica v Bratislave
- snaha pripraviť **spisovú rozluku s Maďarskom** – dodnes sa nepodarilo
- 1928 – vznik Slovenskej krajiny – **28. september 1928** – zriadený **Krajinský archív v Bratislave** s fondmi bratislavského župného archívu
- od roku 1939 po zrušení Slovenskej krajiny sa stal Archívom MV prvej (vojnovnej) SR, po 2. sv. vojne premenovaný na Archív Povereníctva vnútra
- 40. roky – založenie Pôdohospodárskeho archívu v Bratislave

Vyhlásenie slovenských archivárov z 21. 12. 1989, stretnutie na Križkovej ulici v Bratislave

P r e h l á s e n i e

Slovenskí archivári na svojom stretnutí v Bratislave dňa 21. 12. 1989 sa prihlásili k obrodnému pohybu nášho národa za všeľudské ideály občianskeho, politického a národného sebaurčenia, za realizáciu ideí demokracie, slobody a rovnosti. Podporujeme všetky snaženia Občianskeho fóra a občianskej iniciatívy Verejnosť proti násilliu i všetkých aktívnych demokratických síl nášho ľudu, ktoré vedú k vytvoreniu demokratického právneho štátu, v ktorom budú rešpektované základné ľudské práva. Slovenskí archivári sa chcú aktívne podieľať na realizácii týchto cieľov a prispieť k upevneniu národného historického vedomia nášho ľudu.

1 Navrhujeme jednotnú organizačnú štruktúru slovenského archívnictva, ktorá by bola samostatnou riadiacou zložkou, priradenou k úradu vlády SSR.

2 Navrhujeme posilniť funkciu najvyššieho archívneho orgánu ako riadiaceho orgánu a skvalitniť jeho odbornú a riadiacu prácu. Tomuto orgánu vrátiť jeho pôvodný názov - Slovenská archívna správa.

3 Navrhujeme zreorganizovať Vedeckú archívnu radu, skvalitniť jej činnosť a zloženie tak, aby určovala koncepčné úlohy slovenského archívnictva a bola aj nástrojom oponentúry a kontroly.

4 Žiadame, aby sa pri menovaní do všetkých funkcií prihládalo výlučne k odborným a morálnym kvalitám i doterajšej praxi; vedúce miesta zásadne obsadzovať v konkurznom konaní. Žiadame, aby súčasní vedúci pracovníci Odboru archívnictva Ministerstva vnútra a životného prostredia SSR, ako aj riaditelia a vedúci štátnych archívov všetkých stupňov, požiadali o vyslovenie dôvery v pracovných kolektívoch. Žiadame dôstojnú rehabilitáciu všetkých nespravodlivo postihnutých kolegov. Spôsobené krivdy prešetří komisia v zložení: Chalupecký, Kamencová, Kostický, Rusnák, Spiritza a s výsledkami šetrenia oboznámi archivársku verejnosť.

5 Navrhujeme založenie Spoločnosti slovenských archivárov, ktorá by bola platformou na výmenu skúseností, odbornú diskusiu a polemiky, trvalým a kompetentným partnerom archívnych orgánov

- 2 -

a predstaviteľom slovenského archívnictva. Spoločnosť by bola súčasne záujmovou organizáciou, ktorá by bránila sociálne a stavovské záujmy slovenských archivárov. Jednou z hlavných úloh Spoločnosti bude pôsobiť na úpravu systému odmeňovania v archívnictve a zaoberať sa problematikou postavenia reštaurátorov. Spoločnosť by úzko spolupracovala so slovenskou historickou obcou a jej organizáciami.

6 Žiadame vytvoriť osobitný útvar pre prácu v oblasti archívnej teórie.

7 Navrhujeme pripraviť reformu vysokoškolského a stredoškolského štúdia archivárov.

8 Navrhujeme premenovať štátny ústredný archív SSR na Národný archív. *SNV*

9 Navrhujeme sprístupniť dosiaľ neprístupné fondy pre občanov československého štátu a zjednodušiť agendu povoľovania štúdia pre cudzích štátnych príslušníkov.

10 Žiadame umožnenie dozoru archívnych orgánov nad archívami, ktoré sa doposiaľ vymykali ich kompetencii. Žiadame dokončiť reštitúciu archívnych dokumentov s cudzinou a delimitáciu fondov v rámci československa.

11 Žiadame obnoviť slovenskú národnú symboliku - znak a vlajku ako štátne symboly Slovenskej socialistickej republiky.

Rokovanie slovenských archivárov sa konalo pod dojomom krvavých udalostí v Rumunsku. Pripájame sa k protestnému hlasu celej svetovej verejnosti.

V Bratislave, 21. 12. 1989

- 4. 4. 1990 – vznik SSA, stanovisko k názvu štátu, stanovy a rehabilitácie archivárov

Snahy výboru SSA v roku 1990:

- o zlepšenie sociálneho a spoločenského postavenia archivárov
- o začlenenie archívnictva v systéme štátnej správy
- o legislatívnu úpravu archívnictva

- 2006 – prepúšťanie archivárov
- vyhlásenie SSA ku kritickej situácii v slovenských archívoch z 21. 11. 2007 a podporné stanoviská

- 5. 6. 2008 – list SSA adresovaný ministrovi vnútra SR ku kritickej situácii AMB; odpoveď: „...je to jedna z priorít ministerstva a vyrieši sa v horizonte 3 – 4 rokov odovzdaním účelovej novostavby.“
- 16. 9. 2009 – vyhlásenie Výboru SSA za zachovanie integrity archívneho systému SR, no túto legitímnu požiadavku sa nepodarilo presadiť (rozdelenie odboru)
- 2014 – príprava novely/nového archívneho zákona – platí od 1. 11. 2015

Ljubljana, 22.4.1991

Vážený pane doktor!

V prílohu Vám posielam "návrhy" na znak spoločnosti, ktorá predstavuje spoločnosť v oblasti D. Písmo, beháček, prsta správa, či to bude ešte aktualizované. Poďakujeme za Vašu reakciu, keďže táto firma sa bude zaoberať. Účelom spoločnosti je poskytnúť prístup, keď "konzultácie" by mali byť medzi nami vzájomne dost.

Keď doplníme k návrhu len veľkosť písmen by mohli byť použité aj v iných prípadoch, prípadne aj v inom zariadení. Konzultácie by mali byť tiež v oblasti spoločnosti, čo znamená, prípadne len v oblasti, kde je potrebné vykonať príslušnú prácu. Keďže som stále od spoločnosti, mohli by sme paper vyrobiť aj tu v súčasnej podobe. Každý však by sme mali byť na starostlivosti ako výborná firma, paper by sme mohli aj v súčasnosti dodať, aby bola naše "koncepty" čo najlepšie.

So vzdať sa pohľadom

Znak SSA

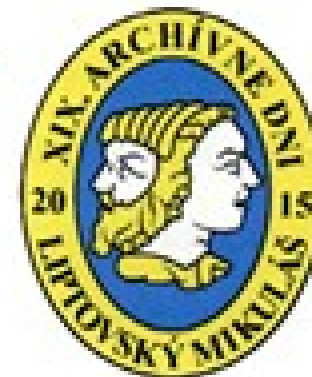
Návrhy znaku
Spoločnosti slovenských archivárov

- pre stránku
odpisovanie
písmen
i krížov.

- pre vizuálny paper

Ladislav Vrteľ

Hlavičkový papier SSA

2002

SPOLOČNOSŤ SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV
THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE

Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava 1, Slovenská republika

SPOLOČNOSŤ SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV

2006

THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE

V modrom štite
strieborná zlatovlasá
hlava boha Ianusa,
za štítom dve strieborné
sklonené skrižené
pisacie brká so zlatými
kostrnkami

2007

SPOLOČNOSŤ SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV
THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE

Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava 1, Slovenská republika

SPOLOČNOSŤ SLOVENSÝCH ARCHIVÁROV
THE SOCIETY OF SLOVAK ARCHIVISTS
ASSOCIATION DES ARCHIVISTES SLOVAQUES
VEREIN SLOWAKISCHER ARCHIVARE
Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava 1, Slovenská republika

súčasný

Pamätná plaketa SSA

Ladislav Vrtef

Aktivity SSA

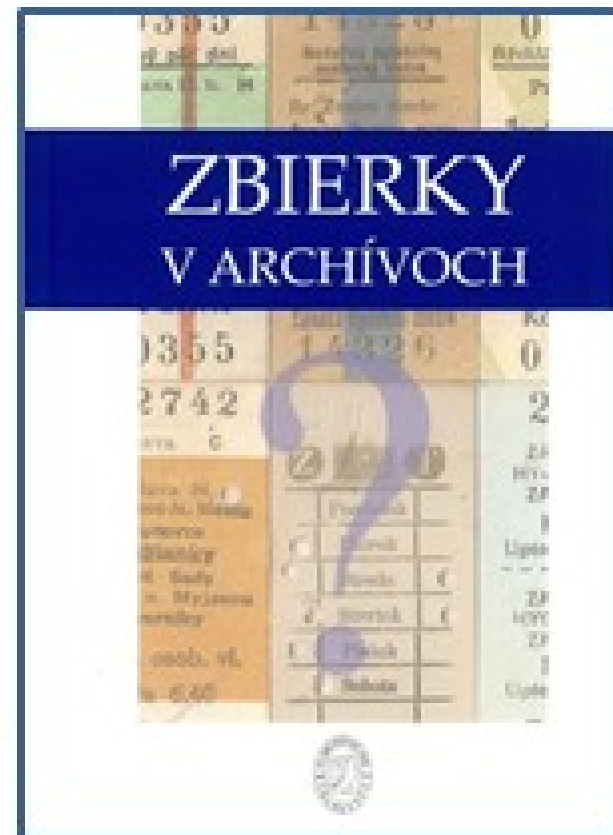
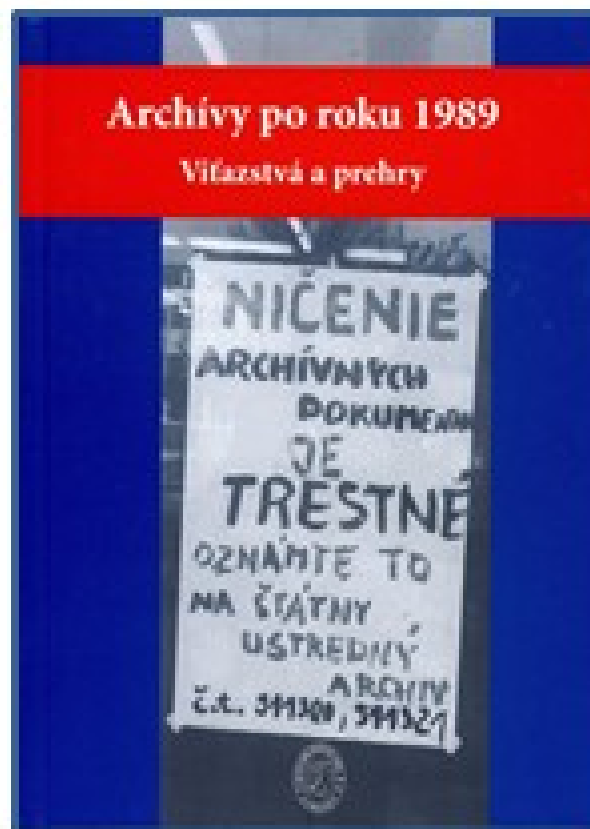
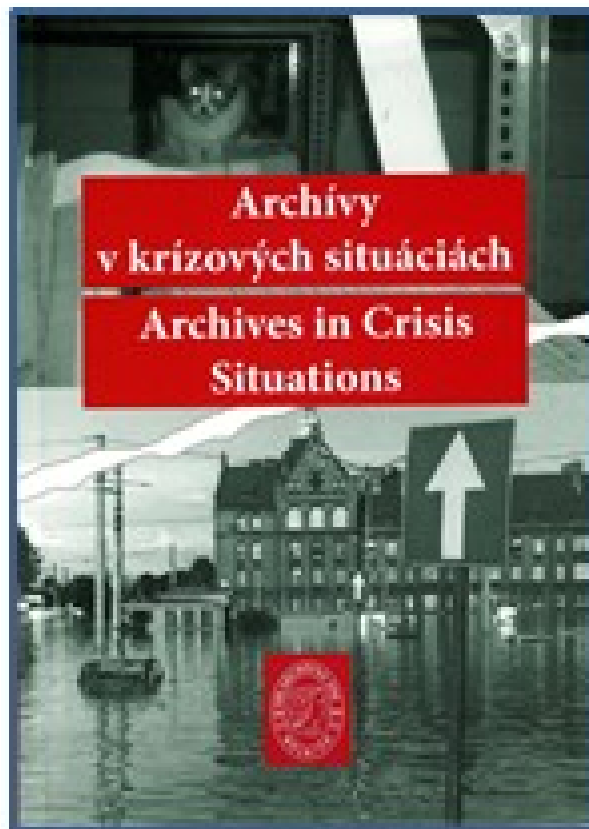
Sympóziá, semináre...

Archívne dni...

1. 1997 Poprad – *Stav a perspektívy archívnictva na Slovensku*
2. 1998 Šamorín – *Archívna legislatíva a archívna prax*
3. 1999 Banská Bystrica – *Ekonomické informácie v archívnych dokumentoch*
4. 2000 Vyhne – *50. výročie existencie ŠÚBA v Banskej Štiavnici a problematika osobných fondov*
5. 2001 Mojmírovce – *Ochrana archívneho dedičstva v SR – súčasný stav, problémy a perspektívy na prahu tretieho tisícročia*
6. 2002 Senec – *Archívy a verejnosť*
7. 2003 Liptovský Ján – *Archívy a vzdelávanie*
8. 2004 Trenčín – *Päť decénií archívnej legislatívy na Slovensku*
9. 2005 Košice – *Archívy a manažment*
10. 2006 Levoča – *Dejiny archívov na Slovensku* (zborník vydalo MV SR)

- 11. 2007 Žilina – *Archívy 21. storočia. Sprístupňovanie archívnych fondov a nové technológie* (CD)**
- 12. 2008 Skalica – *Sprístupňovanie kultúrneho dedičstva v archívoch* (CD)**
- 13. 2009 Bojnice – *Archívy v krízových situáciách* (zborník + CD)**
- 14. 2010 Komárno – *Archívy po roku 1989. Vít'azstvá a prehry* (zborník + CD)**
- 15. 2011 Humenné – *Zbierky v archívoch* (zborník)**
- 16. 2012 Trnava – *Verejná správa po roku 1945 v zrkadle archívnych dokumentov* (zborník + CD)**
- 17. 2013 Bratislava – *Veda, kultúra a šport v archívnych dokumentoch* (zborník + CD ešte nevyšli)**
- 18. 2014 Prešov – *Prvá svetová vojna v archívnych dokumentoch* (zborník + CD spolu s prednáškami zo seminára k 60. výročiu vládneho nariadenia o archívnictve)**
- 19. 2015 Liptovský Mikuláš – *Digitalizácia archívneho kultúrneho dedičstva a 25. výročie založenia Spoločnosti slovenských archivárov* (zborník + CD spolu s prednáškami zo seminára k 100. výročiu narodenia Michala Kušíka v tlači)**
- 20. 2016 Tatranská Lomnica – *Bitka pri Moháči – historický medzník dejinách strednej Európy* (490. výročie)**

Publikačná činnosť SSA

zborníky z archívnych dní v Bojniciach, Komárne, Humennom

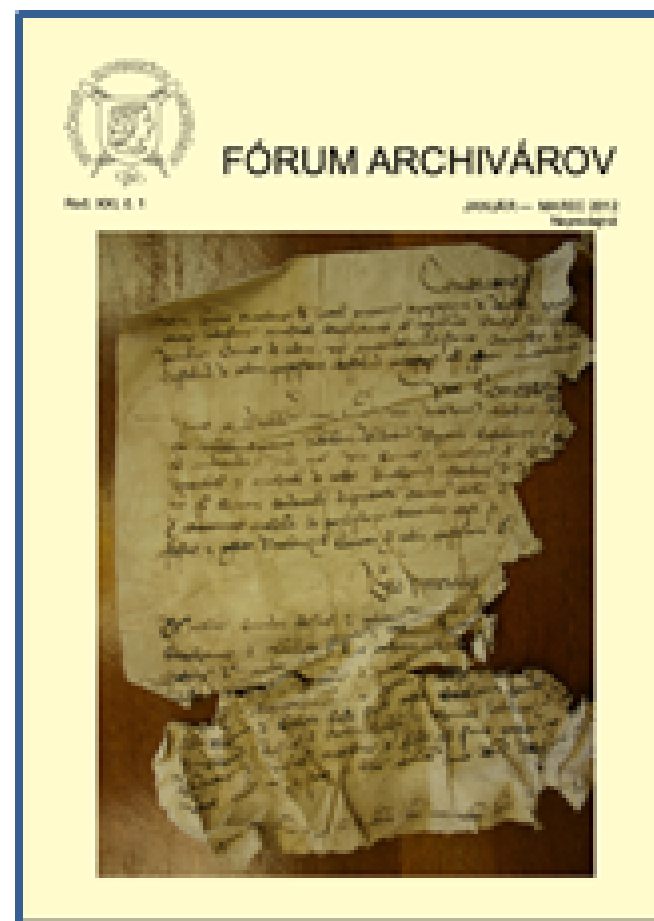
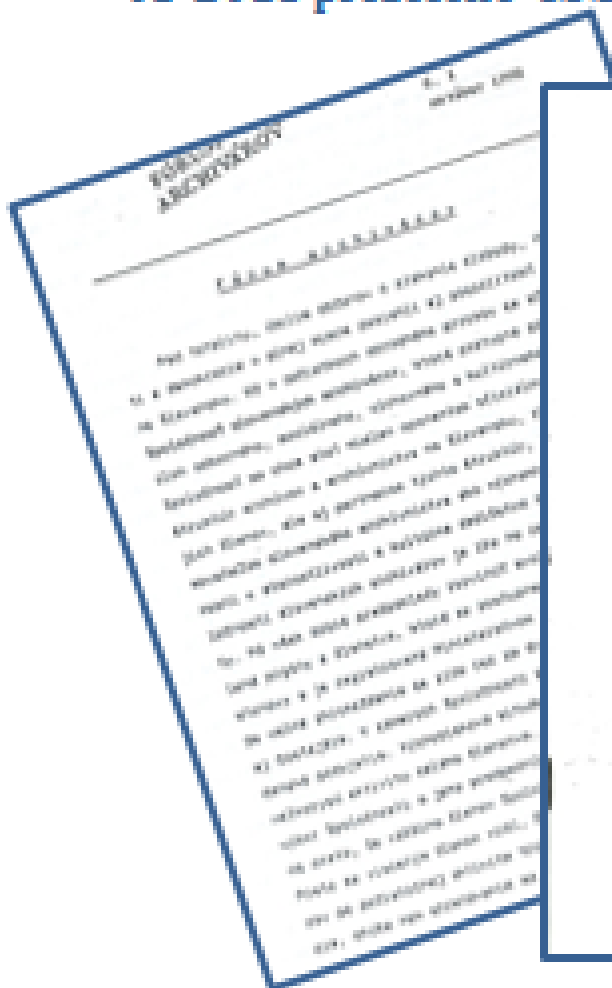
Publikačná činnosť SSA

Zborník z archívnych dní v Trnave, kalendár

Fórum archivárov – časopis SSA

- 1. číslo – október 1990
- mesačník s periodicitou 10 ráz ročne, postupne štvrťročník
- od 2015 pridelené ISSN

Exkurzie SSA

- **6. 11. 1990 – Rakúsko: Österreichisches Staatsarchiv Wien...**
- **24. 11. 2004 – Maďarsko: Mestský archív v Budapešti**
- **október 2005 – Rakúsko: Landesarchiv St. Pölten**
- **11. 10. 2006 – Česko: Archív mesta Brna, Okresný archív v Zlíne**
- **26. – 27. 9. 2007 – Slovinsko: Ljubľana, Maribor, Ptuj, Celje**
- **5. – 6. 10. 2009 – Maďarsko: cirkevné archívy v Pannonhalme, Zirci, Tihanyi, Župný archív vo Vespríme**
- **5. – 6. 10. 2010 – Česko: Moravské kartografické centrum vo Velkých Opatovciach, hrad Šternberk, Zemský archív v Opave, zámok Kunín**
- **3. – 5. 10. 2011 – kláštory Jasov, Leles, renesančný kaštieľ v Borši, hrady vo Veľkom Kamenci a Kisvárde (Maďarsko), Župný archív v Nyíregyháze, Rákociho hrad v Sarospataku, hrad Filákov**

- **9. 10. 2012 – Česko: Moravský zemský archiv v Brne, Kostnica sv. Jakuba v Brne, Jurkovičova secesná vila v Žabovřeskoch**
- **9. 10. 2013 – Česko: Štátny oblastný archiv v Třeboni, Štátny okresný archiv Českých Budějoviciach, Kláštor Zlatá Koruna, hrad Heidensteinreich (Rakúsko)**
- **1. – 4. 10. 2015 – Varšava: Archiwum Głównie Akt Dawnych, prehliadka Starého mesta, Kráľovského zámku, Archív Poľskej akadémie vied, Múzeum Varšavského povstania, záhrady paláca kráľa Jána III. vo Wilanowe**
- **22. – 25. 9. 2016 – Česko: Archív AV ČR v Prahe, Archív Karlovej univerzity v Prahe, prehliadka Prahy, výstavy venované 700. výročiu narodenia Karla IV., Třebíč – mesto pamiatok UNESCO**

Deň otvorených dverí v archívoch SR

- 2008 – v Skalici navrhnuté, aby v každom kalendárnom roku okolo 8. júna otvárali archívy svoje dvere pre verejnosť
- na výzvu SSA prvý reagoval Archív mesta Košice
- 11. – 12. 9. 2009 – podujatie zorganizovalo 15 archívov z celkového počtu 72

Cena Elemíra Rákoša

- 2007 – iba jeden ročník – víťazka Katarína Bodnárová s prácou Bratislavské mestské knihy na prelome stredoveku a novoveku z pohľadu diplomatiky

Kontakty SSA so zahraničím

- po roku 1990 účasť na zasadnutiach spoločností v zahraničí
- **6. 3. 2007 – Poprad** – stretnutie predstaviteľov archívnych spoločností V4: ČR – Daniel Doležal,
H – László Szögi
PL – Hanna Krajewska
SK – Zuzana Kollárová
- vytvorenie pracovných skupín, prijatie deklarácie o spolupráci, ktorá zahŕňa najmä vedeckú a odbornú spoluprácu (konferencie, zborníky a podobne)
- nadviazanie kontaktov z Rakúskom, Slovinskom, Nemeckom
- **22. 8. 2007** – podpísanie zmluvy o spolupráci medzi archívными spoločnosťami SK a H

- **10. – 13. 9. 2008** – prvá spoločná konferencia V4 v Nowom Sączu a Bochni *Spoločná minulosť, spoločná budúcnosť*
aktívne vystúpenie J. Kurucárovej, J. Klačku, E. Kašiarovej, V. Hrtánkovej, Z. Kollárovej

stáže

- marec 1999 – výmenné stáže s Veľkou Britániou, ktorú z tej strany zastrešoval British Council a zo slovenskej strany SSA, absolvovali Martina Šlampová a Eva Šupáková v anglickom Essexu dvojtýždňový výmenný študijný pobyt, na Slovensko prišli archivárka Katharine Schofield a reštaurátor Keith Dean z Essexského grófskeho archívu (Essex County Record Office); Peter Draškaba a Jozef Hanus
- september 2007 – prvá dvojtýždňová stáž poľskej študentky z Poznane v ŠA Levoči a ŠA Levoči, pobočka Poprad
- 23. – 28. 6. 2008 stáž Márie Petrovičovej a Zlatice Donovalovej v Poľsku
- máj 2010 – stáž Petra Ližbetina a Martina Petrinca v archíve v Poznani
- jún 2014 – stáž univerzitnej archivárky z Poznane v AUK

Quo vadis Spoločnosť slovenských archivárov?

- dôstojný zástupca slovenských archivárov vo vzťahu k MV SR a akceptovaný partner na rokovaníach o novom archívnom zákone
- dobré vzťahy a spolupráca na spoločných projektoch archivárov okolitých krajín
- konferencie a semináre:
  - december 2016 – seminár k osobnosti Elemíra Rákoša
  - máj 2017 – 21. archívne dni SR
  - október 2017 – seminár k osobnosti Jozefa Watzku
- participácia na výstave Od Vyšehradu do Vyšehradu, 2015

Ďakujem za pozornosť!

